

Studentski dom „Evropa” – Európa Kollégium Egyetemista Központ, Újvidék

36. OTDK Biológia Szekció

A DSPP GÉN PROTEINKÓDOLÓ- SZEKVENCIÁJÁBAN FELLÉPŐ PONTMUTÁCIÓK SZÁMÍTÓGÉPES ELEMZÉSE

Témavezető:

Dr. Stojišić-Milosavljević Anastazija egyetemi professzor,
Újvidéki Egyetem, Orvostudományi kar, Belgyógyászati tanszék, Újvidék

Szerző:

Pletikoszity Gábor hallgató,
Európa Kollégium Egyetemista Központ, Újvidék
Újvidéki egyetem, Orvostudományi kar, Fogorvosi szak, 4. évfolyam, Újvidék

Tartalomjegyzék

ELŐSZÓ	2
1. BEVEZETÉS	3
2.0 A KUTATÁS PROBLÉMAFELVETÉSE ÉS CÉLKITŰZÉSE	4
3.0 A KUTATÁS HIPOTÉZISE.....	5
4.0 A KUTATÁS MÓDSZERE.....	6
5.0 A KUTATÁS EREDMÉNYEI	12
6.0 A KUTATÁS DISZKUSSZIÓJA	15
7.0 ÖSSZEFOGLALÓ	16
FORRÁSOK	17

Előszó

Legyen szó bármilyen biológiai jelenségről, ismertetőjegyről, tulajdonságról, nincs olyan, amelyet egy kicsit ne határozná meg a genetika. Manapság már közismert a gének szerepe, erre az ismeretre pedig teljesen új tudományágak épültek a molekuláris genetikától kezdve, az epigenetikán át egészen a modern orvosi genetikáig. Segítségével közvetlen bizonyítékot találhatunk számos betegség kialakulására, öröklődésére és segítségével szinte látnoki képességgel meg tudjuk állapítani annak lefolyását, és előreláthatjuk továbböröklődését. Ma, a modern genetika korában természetes ennek a tudásnak a jelenléte, azonban ha csak pár évtizedre visszatekintünk, láthatjuk mekkorát változott az ismeretkör ezen a területen.

A legelső látványos lépés a genetika történetében a mendeli genetika létrejötte. Habár kezdetben nem vették komolyan, számos máig érvényes alapelvet felállított, például az öröklődés folyamatának megmagyarázását. 1953-ban Watson és Crick DNS modellje számos addigi problémát megmagyarázott. Ekkor vált ismertté a DNS kettős helix szerkezete, a replikáció és a DNS és RNS közötti kapcsolat. Az 1990. és 2006. között zajló Humán Genom Projekt segítségével szinte az egész génkészletet sikerült felfedezni, számos rendellenességet sikerült megmagyarázni és innentől kezdve a genetika már egy új szakaszba lépett, a mai értelembbe vett modern genetikába.

Kutatásom keretében a Humán Genom Projekt eredményeként létrejött DSPP gén (dentin sialophosphoprotein gén) standardizált génváltozatát vizsgáltam. Ez számos génadatbázisban elérhető, például az általam is választott Ensembl adatbázisban. Az ismert bázissorrend segítségével és elsősorban kombinatorikai műveletek segítségével könnyen meg lehet határozni bizonyos mutációk gyakoriságát és helyét is. Ez a munka nem szól másról, mint a gén pontmutációinak ilyen szemszögű vizsgálatáról.

1. Bevezetés

A DSPP gén (más néven dentin sialophosphoprotein gén) az emberi kromoszómakészlet 4. kromoszómájának q karján található gén. Megközelítőleg 8.35kb hosszúságú és 5 exonból áll, amelyek közül az utolsó négy közvetlenül a protein kódolásában vesz részt. A proteinkódoló szekvenciáját összesen 3906 bázispár alkotja, amelyről az 1301 aminosavból álló dentin sialophosphoprotein íródik át. Ezt a dentint képző odontoblaszt sejtek választják ki, majd poszttranszlációs modifikáció során két kisebb egységre esik szét, a dentin sialoproteinre és a dentin foszfoproteinre. Mindkét fehérje a dentin mineralizációjában játszik fontos szerepet.

A gén mutációja során a fogakat érintő egyik leggyakoribb (előfordulási gyakorisága megközelítőleg 1:8000) és legsúlyosabb kór, az úgy nevezett dentinogenesis imperfecta lép fel. Ez egy autoszomális dominánsan öröklődő betegség, amelyek következtében habár a fog normális nagyságú, a dentin erősen hipomineralizált, szerkezete szabálytalan; a dentincsatornák tágak, számuk csökkent és gyakran egymásba csavarodnak. Dentin a szokásostól lazább szerkezetű és könnyebben kopik. A fog szürkés vagy barnás elszíneződése is megfigyelhető. Mutációjával emellett még számos dentin diszpláziás rendellenesség is felléphet.

2.0 A kutatás problémafelvetése és célkitűzése

A DSPP gén mutációjának lehetséges következményeit elemezve nyilvánvalóvá válik a gén fontossága és jelentősége nem csak a laboratóriumi, hanem klinikai kutatásban is.

A kutatás számítógépes elemzésen alapszik. Természetesen nem helyettesítheti a klinikán illetve a laboratóriumban végzett kutatásokat, viszont néhány, elsősorban matematikán alapuló jelenségre fényt deríthet, és egy jó útirányt adhat egy esetleges, későbbi klinikai vagy laboratóriumi megfigyeléshez. Az elérhető forrásokat figyelembe véve a következő célok fogalmazódtak meg bennem:

- kimutatni, hogy az adott gén hány féleképpen mutálódhat;
- az adott mutációk közül mennyi nem okozza a képződő protein módosulását;
- a gént alkotó nitrogén alapú bázisok közül melyiket milyen gyakran érintheti mutáció;
- a különféle aminosavakat milyen gyakorisággal érinti mutáció;
- egymáshoz képest milyen gyakori az aminosavak szinonim mutációi;
- abban az esetben, ha csak egy darab bázis mutálódik, mekkora eséllyel jön létre nonsense mutáció és ezek hol találhatóak meg a szekvencián.

3.0 A KUTATÁS HIPOTÉZISE

A génszekvencia összetételéből már következtetni lehet, hogy az esetlegesen fellépő pontmutációk elsősorban azokat a nitrogén alapú bázisokat érinti, amelyeknek az előfordulási gyakorisága a legnagyobb; azokat az aminosavakat érinti leggyakrabban mutáció, amelyeknek megfelelő tripletjei a leggyakoribbak, szinonim változatainak száma pedig a gyakorisága mellett a legtöbb szinonim triplettel rendelkező tripletben jelentkezik. Az összes szinonim mutáció a hipotézis szerint elenyésző az összes mutációhoz képest, kevesebb, mint 0.1% képvisel, ugyanis nincs olyan aminosav, amely több mint 6 szinonim triplettel rendelkezik a lehetséges 40 féle variációból, valamint léteznek olyan aminosavak is (metionin és triptofán), amelyeket csak egyféle triplet kódol. Az egy darab pontmutációval fellépő nonsense mutációk száma pedig nem haladja meg a 200-at, tekintettel arra, hogy a szekvencia csak egy start és stop kodont tartalmazhat, és mindössze csak 3 triplet kódol stop kodont, így viszonylag kevés esélyt adva más, missense mutációhoz képest. A szekvencia hosszát tekintve a lehetséges összes mutáció számának nagyságrendje nagyobb a 10^{1000} értéknél.

4.0 A kutatás módszere

A kutatás matematikai jellegét tekintve teljes egészében kivitelezhető informatikai (számítógépes) környezetben. Az erre a célra alkalmas kész szoftver hiányában, saját fejlesztésű programot használtam. A fejlesztéséhez a PyCharm fejlesztőkörnyezetet használtam, a program a következő linken letölthető: <https://docs.google.com/uc?export=download&id=13NUAshbiGNAcYoOuLaycdXgGJeVoFPPc>. A program kódja összesen 591 sorból áll, amely a beviteli mezőbe bevitt génszakasz bázis sorrendje alapján logikai, kombinatorikai műveleteket és százalékszámítást végez.

Ábra 1: A program beviteli mezője

A program elsősorban leellenőrzi, a bevitt elem megfelel-e a gén szokásos összetételének, tehát, hogy a szakasz adenin, guanin, timin és citozin bázisokból áll-e? Abban az esetben, ha a program a felsorolt bázisokon kívül mást is talál, rögtön kiírja a probléma forrását (ebben az esetben a *"A bevitt elem nem génszakasz (Nem áll nukleotidokból)"* üzenetet írja ki) és működése leáll.

```
gen = input("Génszekvencia: ")
gen = gen.upper()
for item in gen:
    if item != "A" and item != "G" and item != "T" and item != "C":
        print("A bevitt elem nem génszakasz (Nem áll nukleotidokból)")
        kilep = input("A kilépéshez nyomj ENTER-t!")
        sys.exit()
```

Ábra 2: A beviteli és az összetételt ellenőrző szakaszok

Ezek után leméri a szakasz hosszát és megszámolja a benne lévő bázisok számát, majd csoportosítja őket és százalékos értékben kimutatja előfordulásukat.

```

hossz = len(gen)
adenin = 0
guanin = 0
timin = 0
citozin = 0
for item in gen:
    if item == "A":
        adenin = adenin + 1
    elif item == "T":
        timin += 1
    elif item == "G":
        guanin += 1
    elif item == "C":
        citozin += 1

szazalek_adenin = round(adenin / hossz * 100, 2)
szazalek_timin = round(timin / hossz * 100, 2)
szazalek_guanin = round(guanin / hossz * 100, 2)
szazalek_citozin = round(citozin / hossz * 100, 2)

```

Ábra 3: A szakasz hosszát és összetételét elemző szakaszok

Következőekben kiszámolja a lehetséges összes mutációk számát és tízes alapú hatványná alakítja, majd négy tizedes pontossággal bemutatja azokat (ezáltal az eredmények bemutatása áttekinthetőbbé válik).

```

lethetseges_muatciok = decimal.Decimal(pow(5, hossz) - 1)
lethetseges_muatciok_tizedes = lethetseges_muatciok
kitevo = 0
while lethetseges_muatciok_tizedes >= 10:
    lethetseges_muatciok_tizedes = lethetseges_muatciok_tizedes / 10
    kitevo = kitevo + 1

lethetseges_muatciok_tizedes = round(lethetseges_muatciok_tizedes, 4)

```

Ábra 4: A lehetséges mutációk számát kiszámító szakasz és ezeket tízes hatványalakba alakító szakaszok

Ezt követően a tripleteket ellenőrzi, és csoportosítja a neki megfelelő aminosavaknak, emellett az aminosavnak sorszámot ad. Ha a triplet csak egy bázisban különbözik valamelyik stop kodontól a sorszámát elmenti, valamint annak a bázisnak a sorrendjét is, ahol a mutáció nonsense mutációt hozhat létre.

```

triplet_első = 0
triplet_masodik = 1
triplet_harmadik = 2
...
while i < hossz:
    i = i + 3
    x = gen[triplet_első]
    triplet_első = triplet_első + 3
    y = gen[triplet_masodik]
    triplet_masodik = triplet_masodik + 3
    z = gen[triplet_harmadik]
    triplet_harmadik = triplet_harmadik + 3

```

Ábra 5: Aminosavakat sorszámozó szakaszok

Az aminosavak ellenőrzése úgy történik, hogy az x, y és z változó helyére a tripletben megfelelő első, második és harmadik bázis jelét (A, T, G, és C) veszi fel. Első lépésben az x értékét hasonlítja bázisokhoz, ha megtalálta a megfelelőt, áttér az y-ra. Amennyiben itt is megtalálta, a neki megfelelőt a z értékét kezdi hasonlítani. Abban az esetben, ha minden x, y és z változóra megtalálta a neki megfelelő A, T, G és C értéket, a program felismeri a neki megfelelő tripletet, és így már kimutatható a szinonim tripletok száma, egy mutációval járó nonsense mutációk száma, a sorszáma. Ezután a ciklus újraindul és a következő tripletet figyeli.

```

if x == "G":
    if y == "G":
        if z == "G":
            gly = gly + 1
            polimorf = polimorf * 4
        elif z == "A":
            gly = gly + 1
            polimorf = polimorf * 4
            stop_szerez = stop_szerez + 1
            aminosav_index.append(round(i / 3))
            gly_nonsense = gly_nonsense + 1
            g_nonsense = g_nonsense + 1
            bázis_index.append(i - 2)

```

Ábra 6: Példa glicint kimutató sorokra

(Látható, hogy második esetben csak egy bázissal tér el az egyik stop kodontól ami ebben az esetben a TGA)

Abban az esetben, ha a szakasz nem az úgynevezett start kodonnal kezdődik (ATG), a program kiírja a hiba okát és leáll.

```

if i == 3:
    if x != "A" or y != "T" or z != "G":
        print("A bevitt elem nem start kodonnal kezdődik")
        kilep = input("A kilépéshez nyomj ENTER-t!")
        sys.exit()

```

Ábra 7: A start kodont ellenőrző szakaszok

Ugyanezt elvégzi a stop kodonra is.

```
if i == hossz:
    if x != "T" or y != "A" or z != "A":
        if x != "T" or y != "A" or z != "G":
            if x != "T" or y != "G" or z != "A":
                print("A bevitt szakasz nem teljes (Stop kodon hiányzik)")
                kilep = input("A kilépéshez nyomj ENTER-t!")
                sys.exit()
```

Ábra 8: A stop kodont ellenőrző szakaszok

Ha a bevitt szakasz nem tripletekből áll, a legutolsó lépésnél nem tudja felállítani a tripletet (1 vagy két bázis marad a szekvencia végéig), ebben az kiírja a hiba okát és a program leáll.

```
try:
...
except IndexError:
    print("A bevitt elem nem kódol fehérjét (Nem áll tripletekből)")
    kilep = input("A kilépéshez nyomj ENTER-t!")
```

Ábra 9: A hibakódot megjelenítő szakasz

Ezek után a szinonim mutációkat számolja ki. A számát tízes alapú hatványra alakítja és négy tizedes pontossággal elmenti. Ugyanígy százalékosan is kimutatja két tizedes pontossággal az összes mutációhoz képest. Abban az esetben, ha a százalékos érték kisebb, mint 0,1, helyére „<0.1%”-ot tesz.

```
polimorf = decimal.Decimal(polimorf - 1)
polimorf_tizedes = polimorf
polimorf_kitevo = 0
while polimorf_tizedes >= 10:
    polimorf_tizedes = polimorf_tizedes / 10
    polimorf_kitevo = polimorf_kitevo + 1

polimorf_tizedes = round(polimorf_tizedes, 4)
polimorf_szazalek = polimorf / lethetseges_muatciok * 100
if polimorf_szazalek < 0.01 and polimorf_szazalek != 0:
    polimorf_szazalek = "<0.01"
else:
    polimorf_szazalek = round(polimorf_szazalek, 2)
```

Ábra 10: A szinonim mutációkat kiszámító és kiírató szakaszok

Ezt követően kiszámítja az összes aminosav számát, és az előzőhöz hasonlóan kiszámítja a nonsense mutációk előfordulási gyakoriságát. Az eredményeket kimutatja tizedes és százalékos formában is.

```

osszes_aminosav = hossz / 3

stop_szerez_szazalek = stop_szerez / osszes_aminosav * 100
if stop_szerez_szazalek < 0.01 and stop_szerez_szazalek != 0:
    stop_szerez_szazalek = "<0.01"
else:
    stop_szerez_szazalek = round(stop_szerez_szazalek, 2)

nonsense_szazalek = (stop_szerez + stop_veszt + start_kodon) /
osszes_aminosav * 100
if nonsense_szazalek < 0.01 and nonsense_szazalek != 0:
    nonsense_szazalek = "<0.01"
else:
    nonsense_szazalek = round(nonsense_szazalek, 2)

nonsense_bazis = t_nonsense + g_nonsense + c_nonsense + a_nonsense
nonsense_bazis_szazalek = nonsense_bazis / hossz
if nonsense_bazis_szazalek < 0.01 and nonsense_bazis_szazalek != 0:
    nonsense_bazis_szazalek = "<0.01"
else:
    nonsense_bazis_szazalek = round(nonsense_bazis_szazalek, 2)

```

Ábra 11: Az aminosavak számát és nonsense mutációkat kimutató szakaszok

A program működése során szerzett eredmények, többek között a bázisok és aminosavak száma és százalékos összetétele, az összes mutáció száma, a szinonim mutációk száma tizedes és százalékos formában, a nonsense mutációk összetétele, részaránya százalékokban és ezek helyei a szekvencián a kimeneti ablakban jelenik meg a felhasználó számára érthető formában.

```

Legvalószínűbb nonsense mutációk száma (egy darab mutáció a tripletben elég a kialakításához):
{nonsense_bazis}      Az összes triplet {nonsense_bazis_szazalek}%-a
Tripletek száma, ahol legvalószínűbben jelentkezik nonsense mutáció: {stop_szerez +
stop_veszt + start_kodon}      Az összes triplet {nonsense_szazalek}%-a
Ezen tripletek helyei a szekvencián: {aminosav_index}

Ezen pontmutációk helyei a szekvencián: {bazis_index}

```

Ábra 12: A nonsense mutációk számát és helyeit kiírató sorok

Gén szekvencia:			
Bázisok lehetséges mutációi:			
Tímin:	Százalékban:		
Adenin:	Százalékban:		
Citozin:	Százalékban:		
Guanin:	Százalékban:		
Mutációk tripleteként:			
Fenilalanin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Leucin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Szerin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Tirozin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Cisztein:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Triptofán:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Prolin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Hisztidin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Glutamin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Arginin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Izoleucin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Metionin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Treonin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Aszparagin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Lizin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Valin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Alanin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Glutaminsav:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Glicin:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Stop kodon:	Százalékban:	Szinonim mutációk száma:	Százalékban:
Összes triplet:	Százalékban:		
Lehetséges összes mutáció:			
Polimorf mutációk:	Százalékban:		
Triplettek száma, ahol a mutáció a fehérjeszintézis idő előtt megállítja: Az összes triplet %-a			
Triplettek száma, ahol a mutáció megakadályozza a fehérjeszintézis normális leállítását:			
Triplettek száma, ahol a mutáció megakadályozza a fehérjeszintézis normális elkezdődését:			
Legvalószínűbb nonsense mutációk száma (egy darab mutáció a tripletben elég a kialakításához): Az összes triplet %-a			
Triplettek száma, ahol legvalószínűbben jelentkezik nonsense mutáció: Az összes triplet %-a			
Ezen triplettek helyei a szekvencián:			
Ezen pontmutációk helyei a szekvencián:			
A nonsense mutációk a következő aminosavakat kódoló tripletteket érinti:			
Fenilalanin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Leucin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Szerin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Tirozin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Cisztein:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Triptofán:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Prolin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Hisztidin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Glutamin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Arginin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Izoleucin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Metionin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Treonin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Aszparagin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Lizin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Valin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Alanin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Glutaminsav:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Glicin:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
Stop kodon:	Százalékban:	Az összes triplet	%-a
A nonsense mutációk a következő nitrogén alapú bázisokat érinti:			
Tímin:	Százalékban:	Az összes bázis	%-a
Adenin:	Százalékban:	Az összes bázis	%-a
Citozin:	Százalékban:	Az összes bázis	%-a
Guanin:	Százalékban:	Az összes bázis	%-a
Összes:	Az összes bázis	%-a	

Ábra 12: A lefuttatott program kimeneti ablaka

5.0 A kutatás eredményei

A génszakasz beillesztése és a program lefuttatása során a következő eredmények születtek. A génszakasznak összesen 1.5026×10^{2730} pontmutációja (beleértve a szubsztitúciós és pontdeléciós mutációkat) lehetséges, ebből mindössze 7.2409×10^{714} a szinonim változatok száma (kevesebb mint 0.1%-a az összes mutációnak).

A nitrogén alapú bázisok közül legnagyobb számban az adenin található meg, ezt követi a guanin, majd citozin és timin. Ebből kiindulva a mutációk legnagyobb valószínűséggel adenint érint (1457 helyen, tehát 37.30% eséllyel), majd guanint (1140 helyen, 29.19%), citozint (712 helyen, 18.23%) és legkisebb valószínűséggel timint (597 helyen, 15.28%).

Ami a tripleteket érinti, mutációk legnagyobb arányban a szerint kódoló triplet mutációja a legvalószínűbb (542 helyen, tehát 41.63% valószínűséggel), öt követi aszparagin (259 helyen, 19.89%), glicin (80 helyen, 6.14%), glutaminsav (64 helyen, 4.92%), lizin (43 helyen, 3.3%), treonin (29 helyen, 2.23%), izoleucin (24 helyen, 1.84%), valin és alanin (mindkettő 23 helyen, 1.77% valószínűséggel), glutamin (21 helyen, 1.61%), hisztidin (15 helyen, 1,15%), prolin és arginin (mindkettő 14 helyen, 1.08% valószínűséggel), leucin (10 helyen, 0,77%), tirozin (8 helyen, 0.61%), triptofán és metionin (mindkettő 4 helyen, 0.31% valószínűséggel), fenilalanin (3 helyen, 0.23%), cisztein (2 helyen, 0.15%) és legkevésbé valószínű stop kodon (1 helyen, 0.08%). Szinonim mutációk legnagyobb valószínűséggel szerinnél jelentkeznek (2710 mutáció, az összes szinonim mutáció 71.28%-a), öt követi aszparagin (259 mutáció, 6.81%), glicin (240 mutáció, 6.31%), treonin (87 mutáció, 2.29%), arginin (70 mutáció, 1.84%), valin és alanin (mindkettő 69 ilyen mutációval rendelkezik, az ilyen mutációk 1.81%-a), glutaminsav (64 mutáció, 1.68%), leucin (50 mutáció, 1.32%), izoleucin (48 mutáció, 1.26%), lizin (43 mutáció, 1.13%), prolin (42 mutáció, 1.01%), glutamin (21 mutáció, 0.55%) hisztidin (15 mutáció, 0.39%), tirozin (8 mutáció, 0.21%), fenilalanin (3 mutáció, 0.08%) cisztein és stop kodon (mindkettő 2 mutáció, 0.05%-a az összes mutációnak). Triptofán és metionin nem rendelkezik szinonim mutációval.

A szekvencia 3906 nukleotidjából összesen 210 olyan nitrogén alapú bázis található mely mutációja nonsense mutációt idéz elő a szekvenciában, ezzel az összes bázis 5.38%-át képviselve. Megoszlásuk szerint 101 (48.1%) guanin, 56 (26.67%) adenin, 38 (18.1%) citozin és 15 (7.14%) timin, ezzel az összes bázis 2.59%, 1.43%, 0.97% és 0.38%-át képviselve. A szekvencián az 1., 2., 3., 4., 18., 24., 29., 30., 41., 42., 58., 64., 73., 76., 85., 88., 101., 115.,

119., 128., 133., 139., 143., 154., 163., 166., 187., 196., 199., 205., 208., 217., 229., 232., 235., 250., 254., 255., 259., 265., 271., 288., 296., 304., 307., 319., 326., 327., 340., 343., 349., 357., 367., 379., 382., 385., 409., 412., 415., 439., 451., 466., 478., 487., 520., 538., 541., 547., 553., 562., 586., 592., 601., 612., 613., 619., 634., 646., 658., 661., 673., 676., 682., 700., 703., 748., 757., 763., 769., 787., 793., 796., 808., 811., 832., 838., 841., 847., 859., 862., 889., 896., 904., 907., 912., 915., 922., 928., 931., 946., 955., 961., 970., 976., 979., 1000., 1015., 1018., 1024., 1033., 1036., 1048., 1051., 1057., 1066., 1072., 1081., 1084., 1088., 1090., 1108., 1114., 1120., 1123., 1129., 1135., 1156., 1168., 1171., 1180., 1189., 1195., 1198., 1204., 1207., 1210., 1216., 1226., 1231., 1243., 1249., 1252., 1255., 1270., 1273., 1282., 1285., 1289., 1291., 1297., 1303., 1309., 1345., 1350., 1359., 1372., 1381., 1384., 1408., 1436., 1438., 1462., 1465., 1479., 1489., 1493., 1495., 1520., 1522., 1525., 1531., 1556., 1615., 1619., 1630., 1636., 1640., 1867., 1871., 1882., 1886., 1888., 1915., 1919., 2098., 2572., 2659., 2773., 3247., 3445., 3697., 3802., 3814., 3820., 3844., 3868., 3890., 3904., 3905., és 3906. nukleotid helyén találhatóak.

A génszekvenciában összesen 202 tripletben elég egy darab pontmutáció, amely következtében nonsense mutáció lép fel. Ebből egy a start kodon mutációja, melyek következtében a fehérjeszintézis nem indul el, egy a stop kodon mutációja, mely következtében a fehérjeszintézis nem áll le a megfelelő helyen. A maradék 200 triplet a 2., 6., 8., 10., 14., 20., 22., 25., 26., 29., 30., 34., 39., 40., 43., 45., 47., 48., 52., 55., 56., 63., 66., 67., 69., 70., 73., 77., 78., 79., 84., 85., 87., 89., 91., 96., 99., 102., 103., 107., 109., 114., 115., 117., 119., 123., 127., 128., 129., 137., 138., 139., 147., 151., 156., 160., 163., 174., 180., 181., 183., 185., 188., 196., 198., 201., 204., 205., 207., 212., 216., 220., 221., 225., 226., 228., 234., 235., 250., 253., 255., 257., 263., 265., 266., 270., 271., 278., 280., 281., 283., 287., 288., 297., 299., 302., 303., 304., 305., 308., 310., 311., 316., 319., 321., 324., 326., 327., 334., 339., 340., 342., 345., 346., 350., 351., 353., 356., 358., 361., 362., 363., 364., 370., 372., 374., 375., 377., 379., 386., 390., 391., 394., 397., 399., 400., 402., 403., 404., 406., 409., 411., 415., 417., 418., 419., 424., 425., 428., 429., 430., 431., 433., 435., 437., 449., 450., 453., 458., 461., 462., 470., 479., 480., 488., 489., 493., 497., 498., 499., 507., 508., 509., 511., 519., 539., 540., 544., 546., 547., 623., 624., 628., 629., 630., 639., 640., 700., 858., 887., 925., 1083., 1149., 1233., 1268., 1272., 1274., 1282., 1290., 1297. és 1302. triplet helyén található, a triplettek 15.51%-át érintve. Az ilyen fajta nonsense mutáció a triplettek 15.36%-át érinti. Összetételük szerint 64 (31.68%) glutaminsavat, 43 (21.29%) lizint, 27 (13.37%) glicint, 21 (10.4%) glutamint, 15 (7.43%) szerint, 12 (5.94%) arginint, 8 (3.96%)

tirozint, 4 - 4 (1.98%) triptofánt és leucint, 2 (0.99%) ciszteint és 1 – 1 (0.5%) a stop kodont és a start kodont, ezzel az összes triplet 4.92%, 3.3%, 2.07%, 1.61%, 1.15%, 0.92%, 0.61%, 0.31%, 0.31%, 0.15% és 0.15%-át képviselve. A többi tripletnél mindössze egy darab bázis mutációjával a szekvenciában nem jelentkezhetsz nonsense mutáció.

6.0 A kutatás diszkussziója

A kapott eredmények rávilágítanak arra, hogy a gén rengeteg lehetséges mutációval rendelkezik, melynek csak kizárólag egy töredéke szinonim mutáció, így nagy valószínűséget adva a keletkező protein szerkezetének megváltozására. Különös szerepet játszik egy-egy elváltozás keletkezésében az a 210 bázismutáció, mely nonsense mutációt idézhet elő, ugyanis ezek mutációja a fehérje hosszát vagy drasztikusan lerövidíti (a fehérjeszintézis idő előtt leáll), vagy ellenkezőleg, meghosszabbítja (stop kodon mutációja, melyek következtében a fehérjeszintézis nem áll le), vagy a fehérjeszintézis elkezdését akadályozza meg (a start kodon mutációja). A bázisok és a tripletek összetételét ismerve következtetni lehet arra, hogy a mutáció melyik aminosavnál, vagy a szekevenciát figyelve, melyik tripletnél vagy bázisnál jelentkezhet, ezzel kiszámíthatóbbá téve az elváltozások mehanizmusait.

A kutatás során felhasznált információk többszörösen is ellenőrizve lettek. A génszekvencia standardizált változata több génbázisban is elérhető (Ensemble, National Center for Biotechnology Information, UniProt). Ezen szerverek által feltüntetett génszekvenciák között nincs semmiféle eltérés.

A jövőbeli kutatások irányulhatnak egy még összetettebb nézőpontra, például a nem kódoló szekvenciáknak, génszakaszok inzerciójának és transzlokációjának, a génszakasz inverziójainak és duplikációjának, valamint epigenetikai folyamatok vizsgálatára, még pontosabb képet szerezve a mutációk és a vele együtt fellépő rendellenességek tulajdonságairól.

7.0 Összefoglaló

A megközelítőleg 8.35kb hosszúságú DSPP gén elsősorban a fogászatban jelentős gén. Az általa termelt dentin sialophosphoprotein modifikáción esik át és két kisebb egységgé válik szét, melyek a dentin mineralizációját segítik. Mutációjakor dentinogenesis imperfecta léphet fel, mely a dentint érintő kóros elváltozás. Következtében a dentin szervetlenanyag-tartalma kritikusan lecsökken, ami maga a dentin minőségi romlásához vezet. A kutatás egy saját fejlesztésű szoftverben alkalmazásával folyt, amellyel elsősorban logikai és kombinatorikai módszereket alkalmazva a gén proteinkódoló szekvenciája összes lehetséges mutációjának előfordulását lehet elemezni. A kutatás eredményeként arra lehet következtetni, hogy a génnek 1.5026×10^{2730} pontmutációja van, amelyből 7.2409×10^{714} szinonim. A mutáció leggyakrabban adenint érint (1457 helyen), legkisebb valószínűséggel pedig timint (597 helyen). Tripletek közül legnagyobb valószínűséggel szerint kódoló triplet mutálódik (542 helyen 41.63%-ot adva) valamint nála jelentkezhethet a legtöbb szinonim mutáció (2710 mutáció 71.28%-ot adva), legkevésbé valószínű pedig hogy a stop kodon mutálódik (csak 1 helyen 0.08%-ot képviselve), legkevesebb szinonim mutációkkal pedig a triptofánt és a metionint kódoló tripletek rendelkeznek (mindkét esetben 0). Emellett összesen 210 nitrogén alapú bázis és 202 olyan triplet van, amelynél egy mutáció elég nonsense mutáció kialakításához, ebből egy a stop kodon, egy a start kodon, a maradék 200 ilyen triplet pedig elszórtan található a szekvencián.

A kutatásom során számos, különféle számomra elérhető forrást felhasználtam. Munkám folyamán ezekre támaszkodtam. Mint ahogy már korábban említettem, egy számítógépes elemzés nem helyettesítheti a klinikai vagy a laboratóriumi kutatásokat, viszont jó útirányt adhat azoknak, akik a mutációk jelenlétével, megoszlásával szeretnének foglalkozni.

Források

1. Turnpenny P, Ellard S. *Emerijevi osnovi medicinske genetike*. 13. Kiadás, Belgrád; Data Status: 2009.
2. Popić-Paljić F. *Humana genetika*. 4. Kiadás, Újvidék: Medicinski fakultet Novi Sad; 2016.
3. Deák V. *Általános genetika*. Budapest: Typotex Elektronikus Kiadó Kft; 2014.
4. Budakov P, Eri Ž. *Patologija*. 5. Kiadás, Újvidék; Medicinski fakultet Novi Sad; 2011.
5. McKusick-Nathans Institute of Genetic Medicine, Johns Hopkins University School of Medicine: OMIM[®] - Online Mendelian Inheritance in Man[®] <https://omim.org/>
6. National Library of Medicine: National Center for Biotechnology <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/>
7. U.S. National Library of Medicine: Medline Plus <https://medlineplus.gov/>
8. European Molecular Biology Laboratory's European Bioinformatics Institute: Ensembl <https://www.ensembl.org/>
9. HUGO Gene Nomenclature Committee: Gene Names <https://www.genenames.org/>
10. European Bioinformatics Institute (EMBL-EBI), SIB Swiss Institute of Bioinformatics, Protein Information Resource (PIR): UniProt <https://www.uniprot.org/>